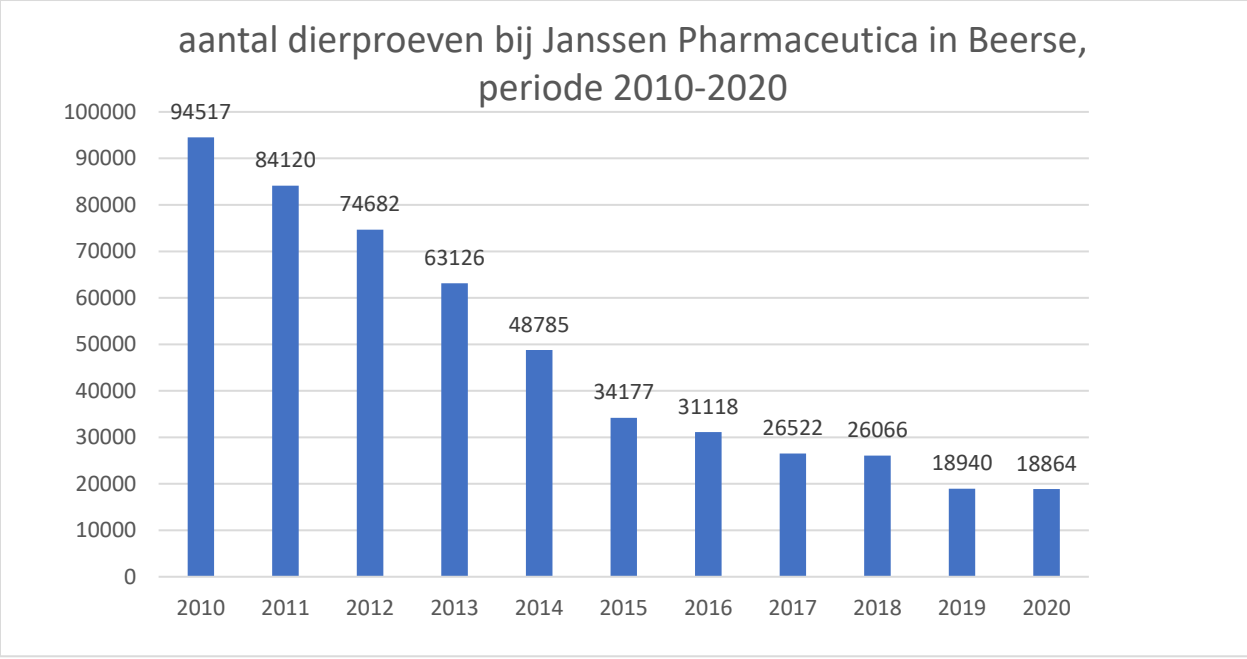
Hoorzitting op Vlaams Parlement dd 22 september 2021
Vragen voor Janssen

Inleiding

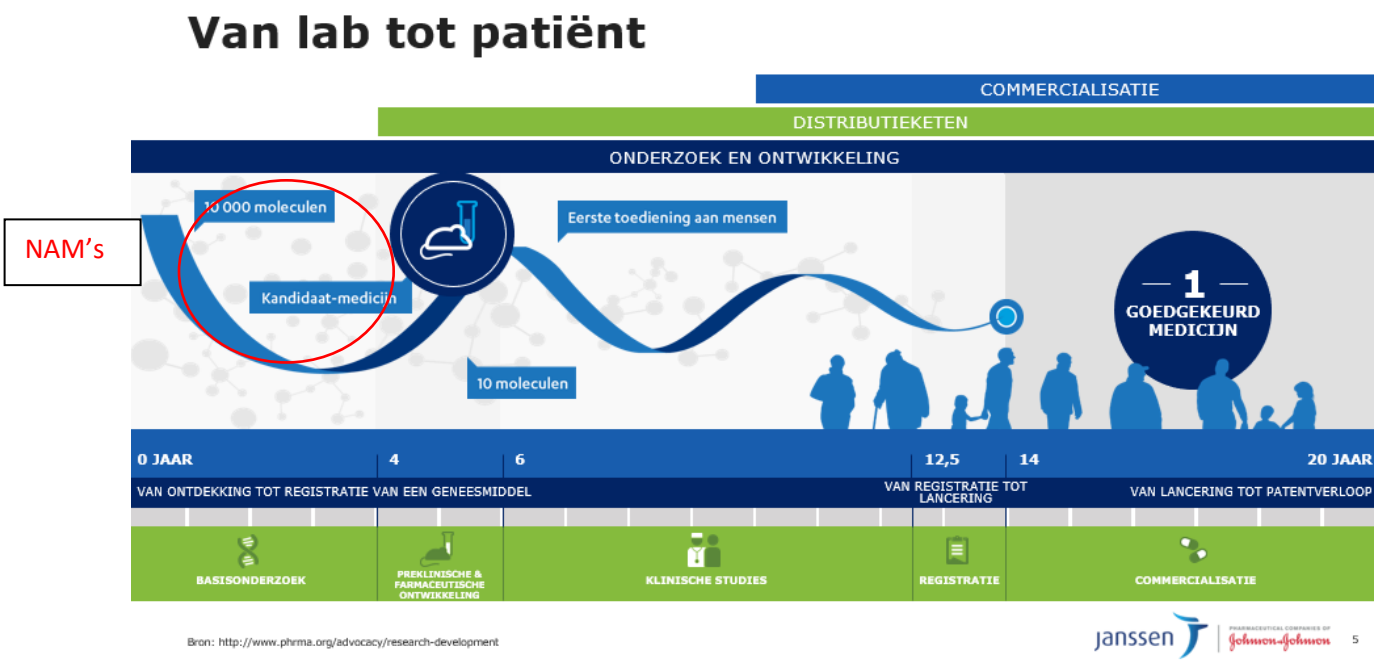
Er is bij Janssen Pharmaceutica, welke de grootste investeer is in O&O in België over alle sectoren heen, een duidelijke dalende trend in het aantal dierproeven over de laatste 10 jaar (zie figuur 1). De belangrijkste reden is het toepassen van de zogenaamde 'alternatieve methodes' ook 'proefdiervrije methodes' of NAMs (non-animal methodologies) genaamd. Met deze methodes kan er heel wat kennis vergaard worden, waardoor het aantal dierproeven systematisch afneemt. Daarnaast blijven dierproeven noodzakelijk omdat deze onder andere de complexe interacties van kandidaat-geneesmiddelen met de organen kunnen nagaan. Dit zijn testen die vooralsnog niet door proefdiervrije testmethodes kunnen uitgevoerd worden en noodzakelijk zijn om veiligheid en werkbaarheid na te gaan, vooraleer deze stoffen toe te dienen aan de mens.

De proefdiervrije methodes worden in het begin van het proces van de ontwikkeling van een geneesmiddel ingezet waarbij duizende moleculen geanalyseerd worden (zie figuur 2). Enkel de moleculen die deze selectie doorstaan, worden in de dierproeven opgenomen.

De NAMs identificeren ook belangrijke neveneffecten. De stoffen met deze neveneffecten worden vervolgens uitgesloten van verder onderzoek. Alleen molecules die de screenings met proefdiervrije methodes hebben doorstaan, kunnen doorgaan naar een volgende fase, welke dan dierproeven omvat. Doordat vandaag teststoffen met neveneffecten al vroeg in het proces worden uitgeselecteerd, brengen de dierproeven met de overblijvende stoffen, meestal minder ongemak voor de dieren met zich mee.

Figuur 1

Figuur 2 – het proces van de ontwikkeling van een geneesmiddel. De proefdiervrije methodes of NAMs worden in het begin van het ontwikkelingsprocse van een geneesmiddel ingezet waarbij duizenden moleculen geanalyseerd worden.

Vragen Mevrouw Meyrem Almaci

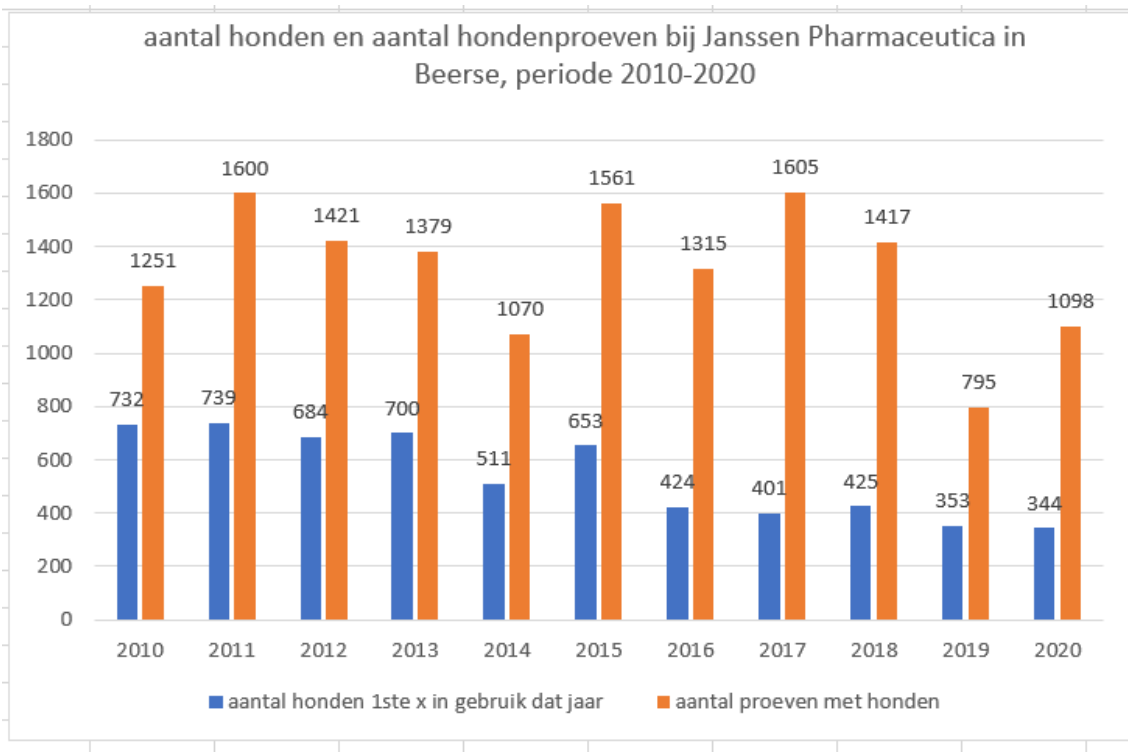
1. Hoeveel honden worden er ingezet?

In 2020 werden er bij Janssen Pharmaceutica **344 verschillende honden ingezet voor 1098 proeven.**

De honden kunnen in meerdere proeven worden ingezet omdat het overgrote deel van deze dierproeven enkel gepaard gaat met licht en kortstondig ongemak. Bijvoorbeeld ten gevolge van de prik van een naald voor het toedienen van een geneesmiddel in ontwikkeling of voor het afnemen van een bloedstaal.

2. Waarom zijn proeven op honden verhoogd?

Het aantal proeven met honden in 2020 is inderdaad hoger dan in 2019, maar dit schommelt elk jaar. Dit aantal wordt immers bepaald door de onderzoeksvragen die zich aanbieden en dat aantal varieert van jaar tot jaar, zoals in figuur 3 te zien over de periode 2010-2020.

Figuur 3 – overzicht van het aantal hondenproeven bij Janssen per jaar van 2010 - 2020
Blauwe balken: het aantal honden dat voor de 1ste maal deelnam aan een proef
Oranje balken: het totaal aantal proeven met honden, waarbij de proeven waar honden meerdere malen aan deelnamen, apart geteld worden

Het aantal verschillende honden dat deelneemt aan proeven, t.o.v. het aantal hondenproeven, is gestadig gedaald: in 2019 namen de honden gemiddeld 3.19 keer deel in een proef, terwijl dit in 2010 maar 1.17 keer was. Dat is omdat er nu vooral kortdurende proeven uitgevoerd worden, die gepaard gaan met slechts licht ongemak, zoals bijvoorbeeld bloed afnemen of monitoren van een teststof over 24 uur, waardoor de honden meermaals kunnen deelnemen aan proeven. Het zijn vooral deze honden die op een leeftijd van 5-7 jaar voor adoptie aangeboden worden (zie verder voor meer informatie).

3. Wat met nazorg voor de honden?

De honden worden in sociale groepen gehouden, met meerdere honden samen. Dit is voor hen een heel natuurlijke leefomgeving. Meermaals per week spelen ze samen in de speelruimtes, zowel binnen als buiten. Twee dagen per week worden honden door vrijwillige hondenliefhebbers die bij Janssen werken, meegenomen op wandelingen in de bossen op het Janssen terrein.

Alle honden worden dagelijks verzorgd en gevolgd door een team gespecialiseerde dierverzorgers. Er staat ook een team van vier dierenartsen paraat om de honden onmiddellijk te onderzoeken zodra er vragen of problemen met de gezondheid of welzijn van het dier optreden.

Bijkomend organiseren de dierenartsen regelmatig rondgangen bij de dieren, volgen en controleren assistenten de dieren tijdens de proeven (het zogenaamde ‘post approval monitoring’ team) en bezoeken de leden van de Ethische Commissie de dieren om na te gaan of alle maatregelen om de testen uit te voeren onder de goedgekeurde voorwaarden uitgevoerd worden.

Daar bovenop doet Janssen vrijwillig beroep op de internationaal gereputeerde organisatie AAALAC (Association for the Assessment and Accreditation of Laboratory Animal Care and Use). Zij voeren elke drie jaar zeer grondige inspecties uit van alle processen die moeten garanderen dat alle dieren respectvol behandeld worden.

4. Hoe kunnen we dierproeven afbouwen? Enig advies? Bv. overheidssteun?

Met een gezamenlijke inzet van alle stakeholders kan er verder gewerkt worden aan het verminderen van dierproeven. Een bottom-up aanpak waarbij ingezet wordt op het ontwikkelen van alternatieve methodes door de onderzoekers kan het proefdierengebruik effectief op een duurzame manier verlagen. Daarentegen het opleggen van top-down quota aan dierproeven riskeert dat proefdiergebruik zich zal verplaatsen naar regio's waar de wetgeving minder streng is, zonder dat er proefdiervrije alternatieven ontwikkeld worden.

Er wordt al veel ingezet op alternatieven. We stellen voor om onderzoek en implementatie van NAMs te stimuleren en te steunen vanuit de overheid met extra middelen. Men moet er wel over waken dat de bestaande O&O budgetten niet worden verminderd maar dat er bijkomende budgetten worden vrijgemaakt. Vlaanderen is immers voor O&O-investeringen aan een inhaalbeweging bezig die we niet in gevaar mogen brengen.

Hoe kan de ontwikkeling en validatie van proefdiervrije methodes worden gestimuleerd ?

- **we lijsten enkele mogelijke voorstellen op om extra financiering via bestaande administraties en organisaties tot bij de innovators te brengen**

    - Opzetten van specifieke projectoproepen die het ontwikkelen en valideren van alternatieven mogelijk maken
    - Bij het toekennen van overheidssubsidies voor onderzoeksprojecten, het gebruik van alternatieve proefdiermodellen (of motivatie bij het ontbreken ervan) als een onderdeel opnemen voor het toekennen van financiering
    - Kennisinstellingen de opdracht geven om in te zetten op het ontwikkelen van alternatieve proefdiermodellen en bijkomende financiering hiervoor vrij te maken.

- **Door het stimuleren en ondersteunen van initiatieven die alternatieven samenbrengen en in de kijker zetten**, zoals de RE-Place databank.

    - Dit project is voorlopig kleinschalig opgezet en heeft nood aan meer visibiliteit, enerzijds bij de proefdiergebruikers, maar vooral ook bij de laboratoria die alternatieven ontwikkelen en gebruiken, zodat deze kennis zo breed mogelijk gedeeld en geïmplementeerd kan worden.

5. Wat vinden wij van het Nederlandse TPI-systeem?

Het Nederlandse TPI (Transitie Proefdiervrije Innovatie) is voor Nederland een goed initiatief om proefdiervrij onderzoek te stimuleren en kan inspirerend werken.

De situatie in Nederland is verschillend van Vlaanderen. Het Vlaamse ecosysteem met wereldtop kenniscentra, academische labo's, biotech-bedrijven en farma vereist een aanpak op maat. De Vlaamse Overheid investeert al vele jaren in deze sector en creëerde hierdoor een belangrijke economische en maatschappelijke hefboom, die ook buitenlandse investeringen naar Vlaanderen brengt. Een plan van aanpak voor het verminderen van proefdieren in het onderzoek en de ontwikkeling van innovaties in de gezondheidszorg moet dan ook op maat van Vlaanderen uitgetekend worden. Uiteraard zonder de initiatieven in andere Europese landen uit het oog te verliezen en samen verder in te zetten op proefdiervrij innoveren.

Ter info, zoals door Michel VandenBosch (GAIA) getoond tijdens de hoorzitting, heeft Nederland in de laatste 10 jaar niet meer proefdiervermindering gerealiseerd dan België.

6. Zijn dierproeven voldoende translationeel?

Dierproeven brengen essentiële informatie nodig voor het ontwikkelen van innovaties in de gezondheidszorg, aanvullend op de alternatieve methodes. Bij het inzetten van proefdieren, wordt er steeds gezocht naar het meest relevante diermodel voor de mens of diersoort waarvoor de innovatie of geneesmiddel ontwikkeld wordt. Op deze manier tracht men zo optimaal mogelijk de nodige translationaliteit te bereiken.

7. Wat is het aandeel van dieren voor proeven? Aandeel alternatieven vs. dieren?

De alternatieve methodes en dierproeven zijn niet 1:1 te vergelijken, waardoor vandaag het aandeel van beide in proeven moeilijk gekwantificeerd kan worden.

NAM's hebben meestal betrekking op slechts een klein onderdeel van een onderzoeksvraag of op een vraag waar maar één factor invloed op heeft. Deze testen kunnen echter vaak in grote aantallen tegelijkertijd uitgevoerd worden in gerobotiseerde proefopstellingen, zodat er heel wat data beschikbaar komt. De resultaten van dierproeven worden dan weer bepaald door vele factoren en interacties van de stof die onderzocht wordt met het lichaam.

Voorlopig hebben we nog geen goede manier om het aandeel aan wetenschappelijke antwoorden uit proefdiervrije methodes te kwantificeren ten opzichte van het aandeel geleverd door proefdieren. Voor proefdieren refereert men vandaag naar het aantal dierproeven, maar deze maatstaf kan niet tegenover de NAMs gezet worden. Bovendien kan een dierproef een bloedafname zonder noemenswaardig ongemak bij getrainde dieren betekenen maar ook een zwaardere proef met meer ongemak. Voor proefdiervrije methodes hanteren we enkel lange lijsten van methodes, maar geen volumes.

Vragen Mevrouw Gwenny De Vroe

1. Willen we aansluiten bij NL TPI-model of eigen dynamiek varen?

We verwijzen hierbij graag naar ons antwoord op vraag 5 Mevrouw Meyrem Almaci

2. Hoe staat Janssen tegenover onaangekondigde controles binnen de dierfaciliteiten?

Bij Janssen krijgen we reeds onaangekondigde inspecties en dit vinden we zeer goed. We zouden er zelfs geen bezwaar bij hebben dat ze frekwenter zouden plaatshebben. Het biedt de mogelijkheid om te tonen hoe nauwgezet we de wetgeving volgen en hoe we met onze 'culture of care' echt een verschil kunnen maken. Bovendien laat het toe werkpunten te identificeren en deze te verbeteren.
Doordat we vandaag nog niet zonder dierproeven kunnen, blijft het heel belangrijk om de aandacht voor het welzijn van de laboratoriumdieren niet uit het oog te verliezen. We pleiten er dan ook voor om de gekende 3Vs aan te vullen met de vierde V, die we reeds bij Janssen hanteren: verantwoordelijkheid.

> De vierde V staat voor verantwoordelijkheid door het opstellen van een 'culture of care' beleid. Dit concept omvat 'zorg dragen' en 'verantwoordelijkheid opnemen' voor de proefdieren, in alle geledingen van de organisatie: van onderzoeker, over dierenverzorger, tot op het managementniveau. Iedereen die betrokken is bij het opzetten van onderzoeksprojecten dient zijn verantwoordelijkheid te nemen en ervan doordrongen te zijn dat het inzetten van proefdieren geen vanzelfsprekendheid is. Er dient steeds voorafgaand uitgebreid gezocht te worden naar proefdiervrije alternatieven om een wetenschappelijke vraag te beantwoorden. Ook in het werken met de dieren en hun verzorging en ontspanning is deze 'culture of care' cruciaal.

Het zou een belangrijke mijlpaal betekenen indien alle organisaties die met proefdieren werken 'best practices' zouden uitwerken en implementeren voor onder meer huisvesting, verzorging en werken met proefdieren, alsook de werking van de dierenwelzijnscel.

Deze voorstellen kunnen gekoppeld worden aan initiatieven die reeds ingezet of voorgesteld werden door de Vlaamse Overheid:

- Ronde tafels met alle stakeholders voor het uitwerken van deze voorstellen
- Een jaarlijkse Vlaamse 'dierenwelzijn' congres waar innovaties worden voorgesteld en men rapporteert over de vooruitgang.
- De uitreiking van een Vlaamse prijs voor dierenwelzijn, bijvoorbeeld voor het ontwikkelen van nieuwe proefdiervrije alternatieven.

Vragen Mevrouw Els Sterckx

1. Wat is het aandeel *in vitro* proeven t.o.v. aantal dierproeven?

Het aandeel kennis vergaard door *in vitro* proeven is de laatste 20 jaar exponentieel toegenomen en deze maken deel uit van de proefdiervrij methodes. De proefdiervrije methodes en de dierproeven zijn echter niet 1:1 te vergelijken, en het aandeel van de proefdiervrije methodes is vandaag moeilijk te kwantificeren.

Bovendien bieden de NAM's meestal maar op een klein onderdeel van een onderzoeksvraag een antwoord. Maar doordat deze technieken in grote aantallen tegelijkertijd uitgevoerd kunnen worden, kunnen ze op relatief korte tijd heel veel data genereren. Dierproeven brengen dan weer meer inzicht in de complexere interacties die de stoffen hebben in het lichaam.

Voorlopig hebben we nog geen goede manier gevonden om het aandeel aan wetenschappelijke antwoorden uit proefdiervrije methodes (of *in vitro* technieken) te kwantificeren ten opzichte van het

aandeel antwoorden geleverd door proefdieren. Voor proefdieren refereert men naar het aantal dierproeven, al is dat ook geen goede 'eenheid' omdat de dierproeven zeer verschillend kunnen zijn, gaande van bv een bloedafname zonder noemenswaardig ongemak bij getrainde dieren tot langdurige proefopzet met ernstig ongemak. Ook voor de NAM's heeft men gene goede maatstaf, maar enkel lange lijsten van methodes.

2. Welk effect heeft AI op aantal dierproeven? Kunnen we dit kwantificeren?

Artificial Intelligence (AI) wordt de laatste jaren meer en meer ingezet. Onder andere het Janssen BIOSIGNATURE project in Beerse dat een identiteitskaart bouwt met alle eigenschappen van biomolecules heeft het potentieel om het aantal dierproeven te laten dalen. Zo kunnen we gekende neveneffecten identificeren in de nog te onderzoeken molecules en deze bij voorbaat al uitsluiten van verder onderzoek.
Bijkomend is Janssen ook industrie-projectleider van een aantal public-private-partnerships zoals het Europese IMI-MELLODDY-project waar alle farma-bedrijven samen onderzoeken hoe elke partner een zo goed mogelijke selectie kan maken uit hun grote, privaat database van moleculen die de basis vormt voor de verdere ontwikkeling van een nieuw geneesmiddel. Men onderzoekt of AI/'machine learning' het mogelijk zou maken om te 'leren' van meerdere 'bedrijfseigen' data van moleculen, met respect voor hun zéér vertrouwelijke karakter, en elke partner gedurende het hele project de controle over hun informatie behoudt.
Momenteel het is nog te vroeg om het effect van AI op het aantal dierproeven al te kunnen inschatten of evalueren.

3. Hoeveel honden biedt Janssen aan voor adoptie? Overleven ze? Lijden ze pijn?

Sinds 2010 werden er 162 honden aangeboden voor adoptie, of gemiddeld zo'n 13.5 honden per jaar. Het zijn meestal de honden die meermaals deelgenomen hebben aan de kortdurende proeven, die gepaard gaan met licht ongemak. De honden zijn in perfecte gezondheid en welzijn. Ze worden meestal aangeboden voor adoptie op een leeftijd tussen 5-7 jaar. Dit betekent dat ze nog zo'n 5-7 jaar voor de boeg hebben in een adoptiegezin.

Vragen Mevrouw Sofie Joosen:

1. Hoe kunnen we maximaal afbouwen? Kunnen we dit kwantificeren?

Maximaal afbouwen kan door verder in te zetten op het ontwikkelen en implementeren van alternatieve methodes. Het opleggen van top-down quota aan dierproeven lijkt ons niet de juiste manier. Men riskeert dat proefdiergebruik zich zal verplaatsen naar andere regio's waar de wetgeving minder streng is, zonder dat er proefdiervrije alternatieven ontwikkeld worden. Een bottom-up aanpak waarbij ingezet wordt op het ontwikkelen van alternatieve methodes kan het proefdierengebruik effectief op een duurzame manier verlagen.

Er wordt al veel ingezet op alternatieven. We stellen voor om onderzoek en implementatie verder te stimuleren en te steunen vanuit de overheid (zie hierboven).

Voorlopig hebben we nog geen goede manier om het aandeel aan wetenschappelijke antwoorden uit proefdiervrije methodes te kwantificeren ten opzichte van het aandeel geleverd door proefdieren. Hierdoor is het voorlopig ook niet mogelijk om de afbouw te kwantificeren. Voor proefdieren refereert men naar het aantal dierproeven, maar deze maatstaf kan niet tegenover de NAMs gezet worden. Voor de proefdiervrije methodes hanteren we enkel lange lijsten van methodes, maar geen volumes. De algemene trend is wel duidelijk: het aantal dierproeven neemt af, terwijl O&O toeneemt.

Vragen Mevrouw Tinne Rombouts:

1. Wat hebben jullie van de overheid nodig om de 3 'V's te kunnen evalueren?

De ethische commissies hebben als taak de voorgelegde onderzoeksprojecten te beoordelen op het correct toepassen van de 3Vs. De Vlaamse Overheid heeft recent een opdracht uitgeschreven om een evaluatietool te ontwikkelen voor de analyse van de werking van de ethische commissies. De resultaten zullen aangeven wat de sterktes en zwaktes zijn en de mogelijkheid bieden de werking van de commissies te optimaliseren.

De overheid zou er mee op kunnen toezien dat de aanbevelingen worden opgevolgd.

2. Er heerst de perceptie dat we in België/Vlaanderen geen goede leerling zijn op het vlaak van aantal dierproeven. Klopt dit? Pieken we in het aantal dierproeven dat wordt uitgevoerd?

Het aantal dierproeven dat in een land of regio wordt uitgevoerd, is een weerspiegeling van het innovatieve onderzoek dat daar plaats vindt waarvoor er dierproeven nodig zijn. Landen waar weinig baanbrekend onderzoek gebeurt, zullen minder dierproeven rapporteren dan een regio zoals Vlaanderen die wereldtop is op het gebied van onderzoek en ontwikkeling in de gezondheidszorg. Onderzoek beperkt zich meestal ook niet tot 1 bepaalde regio en wordt in internationale samenwerkingsverbanden opgezet.

Of we een goede leerling zijn, kunnen we dus niet afleiden uit deze cijfers. We moeten daarentegen verder inzetten op de ontwikkeling en implementatie van proefdiervrije alternatieven zodat we de dierproeven verder kunnen laten dalen.

3. Hoe kunnen we leider zijn in proefdiervrije innovatie? Zijn er 'best practices' die we kunnen meenemen? Wie is referentie/toonaangevend op dit vlak?

Over heel de wereld wordt ingezet op proefdiervrije innovaties. Deze NAMs worden meestal uitgewerkt in samenwerkingsverbanden met andere organisaties omdat de biologische relevantie en bruikbaarheid van een technologie best door meer dan 1 organisatie afgetoetst wordt. Ook de regulerende instanties moeten de testen goedkeuren vooraleer ze kunnen toegepast worden.

Deze initiatieven kaderen meestal in de ontwikkeling van de 3V's (vervanging, vermindering en verfijning) en worden in een Europese context in samenwerking met andere landen ontwikkeld. De Europese commissie samen met de industrie financierden onder andere volgende projecten via het

'Innovative Medicines Initiative' (IMI). Janssen is partner of projectleider in meerdere van die projecten, waarvan hier enkele opgelijst worden:

- EQIPD – verbeteren van preklinische data om dierproeven te verminderen
- EBISC2 – ontwikkelen van stamcel modellen die dierproeven kunnen verminderen
- STEMBANCC – ontwikkelen van stamcellen voor het testen van kandidaat-geneesmiddelen en toxicologische studies
- MELLODDY – Identificeren van best beschikbare molecule op basis van AI voor verdere ontwikkeling van een geneesmiddel
- BIGPICTURE: een centrale database voor digitale pathologie-beelden

Het Zwitserse 3RCC is een belangrijke internationale referentie en zet zich in voor het promoten en verspreiden van informatie en implementatie van de 3Vs in de levenswetenschappen. De VUB heeft een gelijkaardig initiatief gestart: '3Rs innovation center (IC-3R's)'.

4. Kunnen we harde/kwantitatieve doelstellingen vastleggen?

Harde of kwantitatieve doelstellingen zoals top-down quota voor het aantal dierproeven, is niet de juiste aanpak. Dit zou ertoe kunnen leiden dat proefdiergebruik zich zal verplaatsen naar andere regio's waar de wetgeving minder streng is, zonder dat er proefdiervrije alternatieven ontwikkeld worden. Het houdt ook het risico in dat organisaties en labo's wegtrekken uit Vlaanderen naar regio's die deze top-down quota niet hanteren. Deze 'brain en tech drain' zou geen goede zaak zijn voor Vlaanderen. Het gros van de O&O bestedingen (72% in 2019[1]) volgt immers uit investeringen van bedrijven. Janssen is de grootste private investeerder in O&O in België over alle sectoren heen.

Een bottom-up aanpak waarbij ingezet wordt op het ontwikkelen van alternatieve methodes in samenspraak met alle stakeholders kan het proefdierengebruik wel op een duurzame manier verlagen.

Kwantitatieve doelstellingen formuleren inzake investeringen in onderzoek en ontwikkeling van nieuwe proefdiervrije methoden is misschien wel mogelijk. De Vlaamse Overheid kan bijkomende fondsen ter beschikking stellen die toelaten om gericht proefdiervrije innovaties te ontwikkelen. We moeten er wel over waken dat dit niet uit de bestaande O&O budgetten komt zodat de investeringen van de Vlaamse bedrijven in O&O niet in gevaar worden gebracht. De incentives van Vlaanderen voor O&O zijn belangrijk voor de bedrijven en het is voornamelijk door de inspanningen van de industrie dat de O&O intensiteit in Vlaanderen in 2019 voor het eerst boven de 3% van het bruto binnenlands product (bbp) is gestegen[1].

Vragen De Heer Ludwig Vandenhove

1. Kunnen we in ethische commissies dierenrechtenorganisaties vertegenwoordigd zien?

In het verleden hebben de meeste dierenrechtenorganisaties een eerder militante houding aangenomen inzake dierproeven. In het buitenland werden zelfs wetenschappers die in biotech-bedrijven of in biotech-labo's van universiteiten werken, bedreigd. Ook in België zijn er inbraken geweest in universiteiten. Hierdoor ontbreekt momenteel het vertrouwen dat deze organisaties effectief constructief willen meewerken aan het zoeken naar realistische oplossingen. Het 'gebruiken'

[1] Referentie: https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/oo-intensiteit

van foutieve informatie of gefabriceerde beelden en als PR-stunt inzetten, bevordert een dergelijke samenwerking niet. Dit vertrouwen zal eerst hersteld moeten worden.

We pleiten er wel voor dat kritische externen mee zetelen in de ethische commissies zodat bestaande procedures en nieuwe voorstellen steeds in vraag kunnen gesteld worden. Een kritische dialoog waarbij er samen gezocht wordt naar haalbare en wetenschappelijk gefundeerde oplossingen is absoluut essentieel.

2. Wat kan de overheid doen voor het uitfaseren? Bv. meer investeren in wetenschappelijk onderzoek?

Meer investeren in wetenschappelijk onderzoek is een doorslaggevende hefboom. Hiervoor zou de overheid een specifiek budget kunnen vrijmaken voor de ontwikkeling van proefdiervrije methoden. We moeten er wel over waken dat dit niet uit de bestaande O&O budgetten komt zodat de investeringen van de Vlaamse life sciences organisaties in O&O niet in gevaar worden gebracht. De incentives van Vlaanderen voor O&O zijn belangrijk voor het life sciences ecosysteem en het is voornamelijk door de inspanningen van de industrie dat de O&O intensiteit in Vlaanderen in 2019 voor het eerst boven de 3% van het bruto binnenlands product (bbp) is gestegen[1].

Het blijft ook belangrijk om de reeds genomen initiatieven verder te ondersteunen, zoals de RE-PLACE databank, welke een overzicht geeft van goedgekeurde proefdiervrije alternatieven, de evaluatie en werking verder ondersteunen van de ethische commissies en de organisatie van ronde tafels met alle stakeholders.

Bijkomend kan er werk gemaakt worden van een jaarlijkse 'dierenwelzijn' congres waar innovaties worden voorgesteld en men rapporteert over de vooruitgang, eventueel gecombineerd met de uitreiking van een Vlaamse prijs voor dierenwelzijn, bijvoorbeeld voor het ontwikkelen van nieuwe proefdiervrije alternatieven.

Ik hoop hierbij de vragen van de leden van het Vlaams Parlenent voldoende te hebben beantwoord. Verder nodigen we u in de nabije toekomst graag terug uit voor een bezoek aan de R&D faciliteiten van Janssen Beerse.

Met de meeste hoogachting,

Guy De Vroey, d.v.m. , MsLAS
Senior Director of Animal Care and Use Program
and Global Lead External Engagement and 3R's
IN VIVO SCIENCES
Janssen Research & Development, a division of Janssen Pharmaceutica NV
Turnhoutseweg 30, 2340 Beerse, BELGIUM
tel +32.14.60.34.91. mobile: +32 479 95 12 02
e-mail: gdvroey@its.jnj.com